

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Терепи Сергія Вікторовича на тему «Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Університету державної фіскальної служби України (протокол № 14 від 23.11.2021 року)

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права Державного податкового університету №5 від 07 травня 2025 року

Присутні:

головуюча на семінарі гарант освітньо-наукової програми 081 «Право» д.ю.н., доцент Бодунова О.,

кафедра фінансового та податкового права: завідувач кафедри фінансового та податкового права, к.ю.н., професор Глух М., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України Рябченко О., професор кафедри, д.ю.н., професор Аністратенко Ю., професор кафедри, д.ю.н., доцент Біла В., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Білоус В., професор кафедри, д.н. з держ.упр., професор Долгий О., професор кафедри, д.ю.н., професор Касьяненко Л., професор кафедри, д.ю.н., професор Мацелик Т., професор кафедри, д.ю.н., професор Никитченко Н., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Нікітенко О., доцент кафедри, к.ю.н., доцент Гарбінська-Руденко А., доцент кафедри, к.ю.н., доцент Мельник О., доцент кафедри, к.ю.н., доцент Стріяшко Г.;

запрошені: директор навчально-наукового інституту права, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Топчій В., заступник директора ННІ права з виховної роботи, д.ю.н., доцент Вітюк Д., заступник директора ННІ права з адміністративної та організаційної роботи, к.ю.н., доцент Грицюк І., заступник директора ННІ права з наукової роботи, к.ю.н., доцент Лаговська Н., завідувач кафедри кримінального права та процесу, д.ю.н., професор Дідківська Г., завідувач кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н., доцент Бак В., завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу, к.ю.н., доцент Чернецька О., завідувач кафедри правничої лінгвістики, д.ю.н., доцент Миколаєць В..

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта заочної форми навчання Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету Терепи Сергія Вікторовича на тему «Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування», поданої на

здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Університету державної фіскальної служби України (протокол № 14 від 23.11.2021 року).

Слухали:

Доповідь здобувача Терепи С. В. на тему «Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, висвітлив стан її розробки, визначив зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами, мету та задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрив наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, навів дані про апробацію результатів дисертації та кількість публікацій, а також окреслив структуру дисертації.

Зокрема, автор наголосив щодо інституту фінансово-правової відповідальності за правопорушення в сфері оподаткування повинна бути чітко сформована правова позиція законодавця, а вдосконалення законодавства та подальше реформування досліджуваної сфери повинні сприяти не лише зміцненню фінансової дисципліни та дотриманню законності як платниками податків, так і контролюючими органами, а й посиленню фінансової безпеки України в цілому

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правничій науці комплексним дослідженням фінансово-правової відповідальності за порушення в сфері оподаткування за час правового режиму воєнного стану, в результаті здійснення якого сформовано нові наукові положення, висновки та рекомендації. Окреслені проблемні питання обумовлюють поглиблений науковий пошук у галузях податкового, фінансового п права, суміжних галузевих юридичних науках, присвячений проблемі.

Теорія вітчизняного податкового права не є статичним відокремленим утворенням, яке існує в «чистому» вигляді і яке можна відділити від інших галузей права. Податкове право логічно вписується в чинну систему вітчизняного права, а тому часто взаємодіє з іншими галузями і нерідко може запозичувати у них необхідний правовий інструментарій.

У зв'язку з цим, характеризуючи сутність об'єкта податкового правопорушення та прагнучи визначити його поняття, податково-правова доктрина використовує надбання теорії держави і права в цій сфері, а також теорії кримінального права, де розмежування об'єктів правопорушень здійснюється згідно з триступеневою вертикальною класифікацією – загальний, родовий і безпосередній об'єкт. Така класифікація, в свою чергу, побудована на ґрунті філософських категорій про загальне, особливе й одиничне та свідчить про використання загальнонаукових (загальнофілософських) методів у правових дослідженнях і в цілому в галузі знань «Правознавство» як такі.

С. В. Терепи окреслив мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, а також зупинився на основних наукових висновках в роботі, що становлять наукову новизну.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правничій науці комплексним дослідженням фінансово-правової відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування в умовах правового режиму воєнного стану. У ході дослідження обґрунтовано новий підхід до розуміння юридичної відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування як комплексного міжгалузевого інституту, що включає фінансову, адміністративну та кримінальну відповідальність відповідно до положень Податкового кодексу України. Запропоновано шляхи удосконалення механізму притягнення до відповідальності посадових осіб податкових органів, зокрема, шляхом законодавчого збільшення строків давності притягнення до дисциплінарної відповідальності, що забезпечить баланс правового статусу контролюючих органів та платників податків. Сформульовано пропозиції щодо доповнення статті 128 Податкового кодексу України конкретними санкціями для контролюючих органів за аналогією до санкцій, передбачених для платників податків іншими статтями цього Кодексу. Удосконалено дефініцію фінансової відповідальності як окремого виду юридичної відповідальності, що був уперше в Україні запроваджений Податковим кодексом і передбачає застосування фінансових штрафів та пені за порушення податкового законодавства і законів, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи.

Розвинуто підходи до структурування відповідальності за порушення у сфері оподаткування, де запропоновано виділяти відповідальність як підпорядкованої, так і владної сторін податкових правовідносин, при цьому відповідальність податкового органу як юридичної особи публічного права реалізується через відшкодування шкоди за рахунок коштів державного бюджету, а персональна відповідальність посадових осіб податкових органів застосовується у порядку регресу у вигляді заходів дисциплінарної, матеріальної, адміністративної чи кримінальної відповідальності залежно від тяжкості правопорушення. Удосконалено класифікацію об'єктів податкових правопорушень як складової юридичного складу податкового правопорушення.

Подальшого розвитку набули положення про специфічні ознаки юридичної відповідальності у сфері оподаткування, наукові погляди щодо видів правопорушень, що вчиняються у податковій сфері, а також пропозиції щодо шляхів оптимізації структури відповідальності, методів запобігання та протидії податковим правопорушенням і напрямів удосконалення правового регулювання відповідальності за порушення у цій сфері.

Практичне значення одержаних результатів виявляється в тому, що вони несуть у собі не лише науково-теоретичну, а й значну практичну цінність, що сприятиме їх застосуванню у науково-дослідній сфері, правотворчій діяльності, освітньому процесі та правозастосовній практиці. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження можуть стати науково-теоретичним підґрунтям для подальших доктринальних розвідок у сфері юридичної відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування та вдосконалення порядку і особливостей застосування такої відповідальності в Україні. Запропоновані наукові підходи можуть бути використані у процесі підготовки

законопроектів про внесення змін до податкового законодавства України з метою оптимізації чинної системи фінансово-правового регулювання відповідальності за податкові правопорушення. Результати дослідження доцільно застосовувати під час розробки навчальних програм, підручників, посібників та методичних матеріалів з дисциплін фінансово-правового циклу, зокрема «Фінансове право», «Податкове право», «Юридичний (податковий) консалтинг». Вони можуть бути корисними для покращення практичної діяльності органів Державної податкової служби України та інших органів державної влади, уповноважених застосовувати заходи юридичної відповідальності у податковій сфері.

Запропонована класифікація об'єктів податкових правопорушень дозволяє сформулювати чітку та зрозумілу систему таких об'єктів, що сприятиме уникненню помилок податковими органами і платниками податків при застосуванні норм права, а також зміцненню законності в їх діяльності. Теоретичні положення дослідження розкривають взаємозв'язок податкового права з іншими галузями права, підкреслюючи використання податково-правовою доктриною досягнень загальної теорії держави і права та кримінального права, зокрема, шляхом застосування триступеневої класифікації об'єктів правопорушень — загального, родового і безпосереднього, що ґрунтується на загальнофілософських категоріях загального, особливого й одиничного.

Дослідження підкріплюється також виявленням специфічних особливостей юридичної відповідальності за порушення у сфері оподаткування, яка застосовується компетентними органами для забезпечення законності у сфері оподаткування та контролю за дотриманням податкових зобов'язань. Така відповідальність поширюється як на фізичних, так і на юридичних осіб — платників податків, а також на контролюючі органи, а підстави та порядок її застосування визначаються податковим, адміністративним і кримінальним законодавством. Особливістю юридичної відповідальності у податковій сфері є реалізація державно-владних повноважень посадовими особами контролюючих органів чи іншими компетентними органами та спрямованість на спонукання платників податків до виконання своїх зобов'язань.

Визначенні компенсаційно-карального характеру заходів відповідальності: компенсаційна функція забезпечує відшкодування збитків державі через несплату чи несвоєчасну сплату податків, а каральна функція передбачає примусове виконання податкового обов'язку і покарання правопорушника. Застосування адміністративної відповідальності у податковій сфері також виконує превентивну функцію. Дослідження деталізує основні ознаки юридичної відповідальності за порушення у сфері оподаткування, серед яких виділено суб'єкта відповідальності, фактичні та юридичні підстави притягнення до відповідальності, специфічні санкції та особливий процесуальний порядок їх застосування з гарантією права на оскарження дій компетентних органів. Все це разом підсилює прикладне значення дослідження для науки, освіти, законодавчої і практичної діяльності у сфері оподаткування.

По завершенню доповіді аспіранта присутніми були поставлені такі запитання:

Грицюк І.: Які ключові проблеми чинного законодавства України у сфері фінансово-правової відповідальності за порушення у сфері оподаткування залишаються невирішеними в умовах воєнного стану?

Відповідь: дякую за запитання. Ключові проблеми чинного законодавства України у сфері фінансово-правової відповідальності за порушення у сфері оподаткування, що залишаються невирішеними в умовах воєнного стану, є результатом комплексного впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, серед яких варто виокремити: Недосконалість механізмів застосування фінансово-правової відповідальності в умовах воєнного стану. В умовах воєнного стану значною мірою обмежено функціонування державних органів, зокрема, податкової служби та інших контролюючих органів, що ускладнює своєчасне виявлення та фіксацію порушень. Окрім того, скорочення персоналу, перебої в комунікаціях та доступі до інформаційних систем унеможливають оперативне реагування на порушення в сфері оподаткування. Проблеми юридичної визначеності норм, що стосуються відповідальності за порушення у сфері оподаткування в умовах воєнного стану. Окремі положення податкового законодавства не відповідають реаліям сьогодення, що знижує ефективність фінансово-правової відповідальності. Це стосується, зокрема, питань, пов'язаних з відстрочками та пільгами для платників податків у воєнний період, які не завжди чітко регламентуються, що призводить до неоднозначного застосування норм права. Зокрема, під час війни необхідно забезпечити ефективне поєднання стимулювання підприємств та водночас не допустити зловживань, пов'язаних із законодавчими пільгами та відстрочками. Невизначеність щодо застосування санкцій до суб'єктів господарювання, що здійснюють порушення, в умовах екстремальної ситуації. Зокрема, на сьогоднішній день відсутні чіткі критерії для визначення, в яких випадках порушення податкового законодавства в умовах війни повинно каратися традиційними штрафними санкціями, а в яких — необхідно застосовувати пом'якшення або коригування санкцій, враховуючи обставини війни. Це призводить до розбіжностей у правозастосовчій практиці. Відсутність узгодженості між різними рівнями нормотворення в сфері фінансово-правової відповідальності. В умовах воєнного стану виникає потреба у оперативних змінах до законодавства, однак вони не завжди узгоджуються з іншими законодавчими актами або підзаконними нормативними актами. Наприклад, зміни в податковому законодавстві часто не поєднуються з вимогами цивільного та адміністративного законодавства, що ускладнює ефективне застосування фінансово-правових санкцій. Високий рівень корупційних ризиків та зловживань.

Під час воєнного стану можливе зростання корупційних ризиків, коли, з огляду на обмеженість ресурсів і змінені умови функціонування державних органів, контроль за дотриманням податкового законодавства послаблюється. Це, в свою чергу, веде до того, що порушення, пов'язані з ухиленням від сплати податків, часто не виявляються, а санкції, що накладаються, не завжди є

справедливими та ефективними. Необхідність адаптації законодавства до нових економічних реалій. Війна в Україні має значний вплив на економіку країни, що вимагає коригування фінансово-правових норм, зокрема в частині оподаткування. Законодавство має бути гнучким і здатним швидко реагувати на зміни, зокрема щодо забезпечення фінансової стабільності підприємств, які зазнали руйнувань або змушені працювати в умовах воєнного стану. Отже, в умовах воєнного стану важливим є не лише вдосконалення норм фінансово-правової відповідальності, а й розробка гнучкої системи санкцій, яка б дозволяла справедливо реагувати на порушення з урахуванням обставин, що змінюються в умовах війни.

Чернецька О.: У чому полягає значущість персональної відповідальності посадових осіб контролюючих органів, і які зміни в законодавстві доцільно внести для її реального впровадження?

Відповідь: дякую за запитання. Значущість персональної відповідальності посадових осіб контролюючих органів у сфері оподаткування та необхідні зміни в законодавстві для її реального впровадження. Персональна відповідальність посадових осіб контролюючих органів є однією з ключових складових ефективного функціонування податкової системи. Вона забезпечує не тільки дисципліну і підзвітність, але й сприяє зменшенню можливостей для корупційних правопорушень, зловживань та заниження якості контролю над діяльністю платників податків. У цьому контексті персональна відповідальність має кілька важливих аспектів: підвищення прозорості та довіри до органів податкового контролю. Якщо посадові особи контролюючих органів несуть персональну відповідальність за прийняті ними рішення та дії, це знижує ймовірність несанкціонованих або необґрунтованих перевірок, незаконного накладення штрафів чи інших санкцій. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню довіри платників податків до органів влади, що є критично важливим для забезпечення стабільності податкової системи.

Запобігання зловживанням та корупційним проявам. Застосування персональної відповідальності стимулює посадових осіб до більш відповідального ставлення до своїх обов'язків. Вони будуть зацікавлені в ухваленні обґрунтованих рішень і правильному застосуванні норм податкового законодавства, що сприятиме зниженню корупційних ризиків і підвищенню ефективності контролю.

Гарантування справедливості та захисту прав платників податків. Персональна відповідальність дозволяє уникнути ситуацій, коли рішення, прийняті органами податкового контролю, мають неправомірні наслідки для платників податків. Визначення відповідальності конкретних осіб за дії або бездіяльність дозволяє встановити чіткі правові рамки для захисту прав громадян і бізнесу.

Отже, значущість персональної відповідальності посадових осіб контролюючих органів полягає в підвищенні ефективності податкового контролю, боротьбі з корупцією і забезпеченні справедливості для платників податків. Для її реального впровадження необхідно змінити законодавство, чітко

визначивши критерії відповідальності, посилити механізми контролю, розробити систему навчання та підвищення кваліфікації посадових осіб, а також забезпечити публічність і прозорість прийнятих рішень. Тільки за цих умов можна буде досягти належного рівня персональної відповідальності у сфері оподаткування.

Бодунова О.: Яким чином запропоноване розширене розуміння інституту юридичної відповідальності у сфері оподаткування як міжгалузевого впливає на ефективність захисту прав платників податків?

Відповідь: дякую за запитання. Запропоноване розширене розуміння інституту юридичної відповідальності у сфері оподаткування як міжгалузевого має значний вплив на ефективність захисту прав платників податків, особливо в умовах воєнного стану. Це дозволяє створити більш комплексний механізм захисту прав, що враховує взаємодію різних правових сфер, зокрема податкового, адміністративного та цивільного права. Ключові аспекти, на які це впливає: гмонізація правових норм. Міжгалузовий підхід дозволяє створити узгоджену правову систему, де норми різних галузей права взаємно доповнюють одна одну, що забезпечує чіткість і передбачуваність у правовій регламентації відносин між платниками податків і державою. Це сприяє зменшенню правових колізій та підвищує правову визначеність для платників податків. Пропорційність та справедливості санкцій. Завдяки врахуванню специфіки інших галузей права, юридична відповідальність за податкові правопорушення стає більш пропорційною. Особливо в умовах воєнного стану, коли платники податків можуть бути змушені діяти в умовах економічної та політичної нестабільності, це дозволяє застосовувати пом'якшувальні фактори до розмірів штрафів і санкцій. Захист прав у процесі оскарження.

Розширене розуміння відповідальності дозволяє інтегрувати ефективніші механізми захисту прав платників податків у процесі оскарження податкових рішень, зокрема шляхом залучення процедур медіації та використання принципу справедливого суду. Це забезпечує швидкий та ефективний захист прав платників податків, знижуючи рівень бюрократії. Покращення контролю та боротьба з корупцією. Міжгалузовий підхід дозволяє впроваджувати більш комплексні механізми моніторингу та контролю, що включають взаємодію з правоохоронними органами та іншими державними структурами. Це не лише сприяє виявленню порушень, але й запобігає зловживанням і корупційним практикам у сфері оподаткування.

Отже, міжгалузеве розуміння юридичної відповідальності в сфері оподаткування сприяє створенню більш прозорої та справедливої системи, яка дозволяє ефективно захищати права платників податків, зокрема в умовах воєнного стану, і знижує ризики неправомірного застосування санкцій.

Головуюча: Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику, кандидату юридичних наук, доценту Стріяшко Г., вона зазначила, що підготовлена Терепною Сергієм дисертаційна робота на тему «Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері

оподаткування», є цілісним науковим дослідженням, що підтверджується результатами теоретико-правового аналізу як законодавчої бази, так і наукового доробку у сфері вивчення вказаної проблематики.

Складений здобувачем план дослідження дозволив охопити усі ключові питання теми дослідження і досить повно та змістовно висвітлити їх. Цьому сприяло правильне визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, застосування необхідного наукового інструментарію.

Здобуті під час дослідження результати певною мірою заповнюють прогалини у висвітленні науково-теоретичних і прикладних питань. В обґрунтуванні авторських висновків у дисертації пропонується низка нових теоретично концептуальних та практично важливих положень.

Специфіка теми дослідження, сформульовані мета і завдання визначили структуру дисертації, послідовність та логіку викладення матеріалу. Зміст дисертації свідчить про повноту і завершеність комплексного дослідження.

Робота оформлена в повній відповідності до вимог, які ставляться щодо дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У цілому робота оцінена позитивно. Відмічено, що вона була виконана самостійно і автора можна вважати підготовленим науковцем. Зазначено, що науковий керівник надавав окремі зауваження і пропозиції щодо вдосконалення дослідження, проте здобувач не лише враховував їх у процесі доопрацювання дисертації, але й у низці випадків аргументовано обґрунтовував власну точку зору, демонструючи наукову зрілість і самостійність мислення.

Вищезазначене свідчить, що дисертаційне дослідження, виконане Терепією Сергієм на тему «Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування», є самостійною, завершеною роботою теоретико-прикладного характеру, відзначається актуальністю, новизною та практичною значущістю. Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам до наукових кваліфікаційних праць та може бути рекомендована до прилюдного захисту.

Головуюча: Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам:

Завідувач кафедри фінансового та податкового права, к.ю.н., професор Глух М. підкреслила, що виконане Терепією Сергієм дослідження присвячене актуальній проблемі, яка є важливою як для теорії, так і для практики.

Дисертаційна робота характеризується високим рівнем обґрунтованості актуальності теми дослідження, що зумовлено як стратегічними завданнями держави у сфері податкової політики, так і викликами, пов'язаними з правовим режимом воєнного стану. Автор чітко визначає наукову проблему — складність і нестабільність правового регулювання відповідальності за порушення у сфері оподаткування та відсутність єдиних наукових підходів до розуміння фінансово-правової відповідальності. Вступ містить переконливий аналіз попередніх досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що підкреслює належний рівень теоретичної підготовки здобувача.

Слід відзначити чітке формулювання мети та завдань дослідження, які повною мірою кореспондують із його предметом і об'єктом. Використання автором широкого спектра загальнонаукових і спеціально-юридичних методів забезпечує комплексний підхід до розв'язання поставлених наукових завдань.

Також підтверджує зв'язок роботи з актуальними державними програмами та міжнародно-правовими зобов'язаннями України, що свідчить про практичне значення дослідження.

Загалом, робота виглядає логічно структурованим, науково обґрунтованим і демонструє наявність у автора власної позиції щодо вдосконалення інституту фінансово-правової відповідальності в умовах сучасних викликів.

Підсумовуючи, констатовано, що дисертація Терепи Сергія є цілісним завершеним дослідженням важливої наукової і практичної проблеми, містить у собі наукові висновки і рекомендації, що мають істотне значення, відповідає встановленим вимогам та профілю наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Із огляду на зауважене, даний варіант дисертації може бути рекомендований для захисту в разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

доцент кафедри, к.ю.н., доцент Гарбінська-Руденко А., яка відзначила, що актуальність обраної Терепі Сергієм Вікторовичем теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і заперечень, адже на сьогодні немає достатньої бази монографічних досліджень, присвячених комплексному аналізу «Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування».

У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Водночас, рецензентка підкреслила, що виконане дослідження є актуальним і своєчасним, а положення та висновки, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані.

При дослідженні застосовано ряд методів, обраних автором з урахуванням специфіки поставленої мети, а також об'єкта і предмета дослідження.

У дисертації автор продемонстрував рівень своєї професійної зрілості та наукової кваліфікації. Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних і зарубіжних учених.

Дослідження фахово структуроване і відзначається цілісною логічною побудовою. Розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою і показують послідовність аналізу досліджуваних юридичних явищ. При поділі розділів основного тексту на підрозділи авторкою дотримані правила пропорційності і взаємозв'язку. Мета і завдання, які визначені авторкою у вступі, знайшли відображення у змісті і тексті дослідження.

Проте у роботі також можна було розширити фактологічну та бібліографічну базу дослідження, з урахуванням іноземних джерел.

Рецензенткою відмічено, що в цілому, дослідження відображає вміння автором довести свої судження та дискутувати при оцінці наукових поглядів опонентів. Основні висновки і пропозиції, сформульовані Терепю С., викладені чітко, без двозначності, прозоро; головні тези наведені комплексно, системно. Аргументи не суперечать один одному і є достатніми та переконливими.

Таким чином, дисертація Терепи Сергія Вікторовича є цілісним, самостійним, завершеним монографічним дослідженням важливої наукової і практичної проблеми, відповідає встановленим вимогам та профілю наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, у зв'язку із чим рекомендується для подання у разову спеціалізовану вчену раду для подальшого публічного захисту.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Мацелик Т., яка зауважила, що здобувач у своїй дисертації досяг поставленої мети. У роботі вдало використано наукову літературу, емпіричні та нормативні джерела. Матеріал викладається логічно та послідовно.

При поданні відповіді на поставлені запитання та при викладенні матеріалу доповіді аспірант продемонстрував розуміння визначеної мети дослідження та глибоке усвідомлення проблематики обраної теми. Це свідчить про належний рівень наукової підготовки й аргументованості викладених положень, а також вказує на наявність потенціалу для подальшого розвитку дослідження у відповідному науковому напрямі.

Отже, можна зробити висновок, що подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Дисертація Терепи Сергія Вікторовича на тему «Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування» є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, у якому обґрунтовується низка наукових положень та висновків, що відзначаються новизною у теоретичному плані і є важливими для юридичної практики, а також може бути рекомендовано для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Бодунова О. відзначила відповідність представленого дисертаційного дослідження встановленим вимогам щодо визначення шляхів вирішення наукового завдання, яке має значення для розвитку науки зокрема фінансового та податкового права, а саме – розкриття сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації. Опрацювання досліджуваної проблеми дозволило сформулювати чіткі і конкретні положення наукової новизни, які сформульовані уперше, удосконалені та дістали подальшого розвитку. Апробація результатів дослідження здійснена у повному обсязі, що дозволяє відобразити результати виконаної роботи. Зважаючи на вказане, робота повністю відповідає пошукованій спеціальності 081 «Право» і може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Топчій В. акцентував на актуальності і новизні роботи, підтримав доповідачів і запропонував

проголосувати за роботу Терепи Сергія Вікторовича щодо захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК
щодо дисертації Терепи Сергія Вікторовича на тему :
«Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері
оподаткування»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Недосконалість українського законодавства, в якому недостатньо чітко визначені права та обов'язки як суб'єктів господарювання, так і органів контролю, створює передумови для правових колізій. Відсутність належного теоретичного обґрунтування окремих законодавчих положень призводить до множинності їх тлумачень, що в кінцевому підсумку ускладнює правозастосування та породжує суперечності у практиці.

Яскравим прикладом є питання фінансово-правової відповідальності, яке тривалий час викликало дискусії серед науковців і практиків. Основний аргумент опонентів її існування як окремого виду юридичної відповідальності ґрунтується на положеннях статті 92 Конституції України, де згадуються лише цивільна, адміністративна, кримінальна та дисциплінарна відповідальність. Однак нині заперечувати факт формування фінансово-правової відповідальності вже неможливо: цей інститут має специфічні ознаки, власні заходи впливу й отримав нормативне закріплення, зокрема в Податковому кодексі України. Разом із тим зазначена сфера ще перебуває на етапі розвитку й удосконалення, оскільки навіть до прийняття Кодексу засади фінансово-правової відповідальності регулювалися численними нормативно-правовими актами, що не завжди забезпечували єдність правозастосовчої практики. Саме тому подальше наукове осмислення та законодавче вдосконалення цього інституту є актуальним завданням правової науки та законодавчої діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Національної стратегії доходів до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1218-р; Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р.; Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки.

Мета роботи полягає в тому, щоб на підставі аналізу фундаментальних праць юридичної науки та вітчизняного законодавства, враховуючи зарубіжний досвід і правозастосовну практику, розв'язати наукове завдання з удосконалення теоретичних основ та правового регулювання відповідальності за порушення в сфері оподаткування, а також розробити відповідні напрями покращання податкового законодавства.

Для досягнення вказаної мети нами було поставлено такі *завдання*:

- з’ясувати теоретико-методологічні основи фінансово-правової відповідальності за порушення у сфері оподаткування;
- розкрити поняття та ознаки та юридичної відповідальності, що застосовується до платників податків у справах, що перебувають у провадженні податкових органів, а також тих, що розглядаються в порядку адміністративного судочинства;
- проаналізувати об’єкт і об’єктивну сторону юридичного складу правопорушень у сфері оподаткування, враховуючи зміни, внесені до податкового законодавства в умовах воєнного стану;
- охарактеризувати суб’єктів і суб’єктивну сторону, що входять до юридичного складу правопорушень у сфері оподаткування;
- встановити особливості провадження у справах про притягнення до відповідальності платників податків;
- надати правову оцінку сучасним заходам стягнення за правопорушення у справах про притягнення до відповідальності платників податків;
- окреслити перспективи подальшого розвитку інституту фінансово-правової відповідальності за порушення у сфері оподаткування та сформулювати пропозиції щодо внесення змін до відповідних законодавчих актів України.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають, змінюються та припиняються у сфері правового регулювання відповідальності за порушення у сфері оподаткування.

Предметом дослідження є фінансово-правова відповідальність за порушення у сфері оподаткування.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя дисертаційної роботи склав комплекс взаємопов’язаних загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, зокрема конкретно-історичний, діалектичний, аналізу та синтезу, узагальнення, метод альтернатив, а також логіко-юридичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий та міждисциплінарний метод (зокрема, культурологічний). Конкретно-історичний метод дозволив вивчити специфіку проблеми відповідальності за порушення у сфері оподаткування, а також прослідкувати динаміку її розвитку та особливості правового регулювання в конкретний історичний період – зокрема, сучасної правової держави (розділи I–III). Діалектичний метод застосовувався при дослідженні причинно-наслідкового зв’язку між діями і наслідками як однієї з характеристик об’єктивної сторони юридичного складу податкового правопорушення (підрозділ 2.1.). Використання методів аналізу та синтезу стало вкрай важливим при розгляді загальної структури юридичного складу правопорушень у сфері оподаткування, що включає в себе сукупність чотирьох традиційних елементів – об’єкта, об’єктивної сторони, суб’єкта і суб’єктивної сторони (підрозділи 1.2, 2.1 і 2.2). Застосування методу узагальнення було зумовлено необхідністю визначення спільних ознак між видами юридичної відповідальності, що застосовуються за правопорушення у сфері оподаткування (висновки до розділу 1). За допомогою методу альтернатив було досліджено та зіставлено різні концепції і наукові погляди на існування

інституту фінансово-правової відповідальності у вітчизняній теорії фінансового права (підрозділ 1.1.). Логіко-юридичний метод дав можливість вивчити на основі співставлення та логічно пояснити такий елемент юридичного складу податкового правопорушення як об'єкт, що було засновано на законах формальної логіки (підрозділи 2.1.). Формально-юридичний метод дав змогу розтлумачити зміст норм національного податкового, адміністративного та кримінального законодавства, якими врегульовано умови та порядок застосування відповідальності за порушення в сфері оподаткування (підрозділи 1.2., 2.1, 2.2, 3.1). Окрім того, порівняльно-правовий метод дав змогу зіставити вітчизняний досвід законодавчого врегулювання питань відповідальності з досвідом зарубіжних країн, зокрема Польщі та Канади (підрозділ 1.1.). Міждисциплінарний (зокрема, культурологічний) метод передбачає вивчення правових явищ як невід'ємної частини соціального регулювання разом з мораллю та етикою; його було використано під час дослідження позитивного (перспективного) виду відповідальності (підрозділ 1.2, висновки до розділу I), а також тлумачення поняття відповідальності за порушення в сфері оподаткування в англomовній фаховій літературі (підрозділ 1.1.).

Таким чином, поєднання комплексного застосування загальнофілософських та спеціальних методів наукового пізнання дало змогу забезпечити належну обґрунтованість узагальнюючих висновків, сформованих за результатами дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правничій науці комплексним дослідженням фінансово-правової відповідальності за порушення в сфері оподаткування за час правового режиму воєнного стану, в результаті здійснення якого сформовано нові наукові положення, висновки та рекомендації, зокрема:

уперше:

— запропоновано під поняттям «юридична відповідальність за порушення у сфері оподаткування» розуміти комплексний міжгалузевий інститут, що включає в себе фінансову, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно з Податковим кодексом України;

— рекомендовано законодавчо посилити окремі аспекти відповідальності посадових (службових) осіб податкових органів, зокрема, шляхом збільшення строків давності притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, які є справедливими та відповідають тим, що застосовуються до платників податків і зборів та осіб, прирівняних до них у правовому статусі;

— запропоновано доповнити ст. 128 «Податкові правопорушення контролюючих органів» Податкового кодексу України конкретними санкціями, що застосовуватимуться до порушників, як це передбачено у випадку платників податків ст. 117, 118, 118-1, 119, 119-1, 120, 120-1, 120-2, 121, 122, 123, 123-1, 124, 125-1, 126, 126-1, 128-1 Податкового кодексу України;

удосконалено:

— дефініцію «фінансова відповідальність» як окремий вид юридичної відповідальності, який уперше в Україні був запроваджений Податковим кодексом України та передбачає стягнення у вигляді фінансових штрафів та/або

пені за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

– підходи до визначення структури відповідальності за порушення в сфері оподаткування, що включає в себе відповідальність підпорядкованої та владної сторін податкових правовідносин, де остання є двоступеневою і передбачає:

1) відповідальність податкового органу як юридичної особи публічного права (школа відшкодовується за рахунок коштів державного бюджету);

2) персональну відповідальність посадової (службової) особи податкового органу, що застосовується до неї у порядку регресу у вигляді заходів дисциплінарної та матеріальної відповідальності на підставі законодавства про державну службу, а також заходів адміністративної чи кримінальної відповідальності залежно від ступеня тяжкості правопорушення та завданої потерпілій стороні шкоди.

– класифікацію об'єктів податкових правопорушень як елемента юридичного складу податкового правопорушення;

набули подальшого розвитку:

– положення про специфічні ознаки, що характеризують юридичну відповідальність у сфері оподаткування;

– наукові погляди щодо видів правопорушень, що вчиняються у сфері оподаткування;

– положення про види юридичної відповідальності, що застосовуються за правопорушення у сфері оподаткування;

– шляхи оптимізації структури відповідальності, що застосовується за вчинені правопорушення у сфері оподаткування;

– ефективні методи запобігання та протидії вчиненню правопорушенням у сфері оподаткування;

– напрями вдосконалення правового регулювання відповідальності за порушення у сфері оподаткування.

Практичне значення. Практичне значення одержаних результатів виявляється в тому, що вони несуть у собі не лише науково-теоретичну, а й практичну цінність, що сприятиме їх застосуванню у:

– науково-дослідній сфері – основні положення та висновки можуть стати науково-теоретичним підґрунтям для подальших доктринальних розвідок в сфері юридичної відповідальності за порушення у сфері оподаткування та порядку й особливостей застосування такої відповідальності в Україні;

– правотворчості – з метою оптимізації вітчизняної чинної системи фінансово-правового регулювання відповідальності за порушення у сфері оподаткування в контексті підготовки законопроектів про внесення змін до податкового законодавства;

– освітньому процесі – під час підготовки лекцій, підручників, навчальних посібників, методичних матеріалів з дисциплін фінансово-правового циклу «Фінансове право», «Податкове право», «Юридичний (податковий) консалтинг»;

– правозастосовній сфері – для покращання практичної діяльності органів Державної податкової служби України, а також інших органів державної влади,

уповноважених застосовувати заходи відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на кафедрі фінансового та податкового права Державного податкового університету. Результати дослідження були оприлюднені на 3 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: X Науково-практичній конференції, присвяченій науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса «Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку» (м. Ірпінь, 30 жовтня 2024 р.); IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates» (м. Дніпро, 23-24 лютого 2023 р.), VII Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки. Збалансування приватних прав та публічного інтересу в умовах воєнного стану»: (м. Ірпінь, 3 квітня 2025 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації викладені в 8 наукових публікаціях, серед яких 5 наукові статті, опублікованих у фахових юридичних виданнях України, затверджених МОН України та міжнародному виданні. Тези доповідей на всеукраїнській та міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з основної частини (вступу, трьох розділів, які містять шість підрозділів, висновків), списку використаних джерел і 1 додатку.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Стріяшко Г. М., Тереп С. В. Податкова відповідальність та вина як категорії податкового права. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2021. Вип. 3 (7). С. 132–138. URL: <https://drive.google.com/file/d/1asureSXVS1ddKUiYu9axM6s3uxIKeCU8/view>
2. Merdova O., Striashko G., Marshalek K., Terepa S., Karpenko S. Interpretation of legal norms in modern jurisprudence. Cuestiones Políticas. 2023. Vol. 41. № 77. P. 298–308. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001013087600020> (Web of Science)
3. Тереп С. В. Відповідальність у сфері оподаткування за податковим кодексом України. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. № 4 (17). С. 104–112. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/304/315>.
4. Тереп С. В. Податкове правопорушення та його кваліфікуючі ознаки. Правова держава. 2024. № 54. С. 42–48. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/304869/298188>.
5. Тереп С. В. Правові підстави відповідальності за порушення податкового законодавства. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2024. № 1 (14). С. 80–88. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/203/203>.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Терепя С. В. Правовий дуалізм відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали X наук.-практ. конф., присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. Ірпінь, 30 жовтня 2024 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 237–241.

2. Терепя С. В. Проблеми сьогодення щодо відповідальності за порушення податкового законодавства. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, , 23-24 лютого 2023. ФОП Мареніченко В.В., Дніпро. 2023. С. 291-292.

3. Терепя С. Заходи фінансової та адміністративної відповідальності за порушення податкового законодавства: спільні та відмінні ознаки. Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки. Збалансування приватних прав та публічного інтересу в умовах воєнного стану: збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції, Ірпінь, 3 квітня 2025. Ірпінь: Державний податковий університет, 2025. С. 369-372.

Характеристика особистості здобувача.

Терепя Сергій Вікторович, 10.07.1986 року народження, уродженець Вінницької області, Гайсинського району, с. Баланівка, громадянин України, українець за національністю. З 1992-2003 рік навчався в Баланівській загальноосвітній школі I-III ступенів. У 2003 році вступив до Одеської національної юридичної академії, яку закінчив у липні 2008 року та здобув кваліфікаційний рівень «Магістр» за спеціальністю «Правознавство». Після закінчення вищого навчального закладу, у 2008 році прийняв участь у конкурсі на посаду провідного спеціаліста Одеського територіального управління Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. За результатом конкурсу був прийнятий на роботу.

У 2011 році, у зв'язку з успішним результатом конкурсу, прийнятий на посаду завідувача юридичного сектору Тростянецької ОДП.

В 2012 році був переведений на посаду головного державного податкового інспектора відділу правового забезпечення діяльності та представництва інтересів ДПС у судах управління правової роботи Державної податкової служби у Вінницькій області де пропрацював до листопада 2016 року на різних посадах, у тому числі керівних.

У 2020 році склав кваліфікаційний іспит на адвоката. За результатами отримав свідоцтво адвоката.

На даний час самозайнята особа (адвокат) та фізична особа підприємець.

Одружений має двох синів.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Терепи Сергія Вікторовича на тему: **«Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування»**.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Терепи Сергія Вікторовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Терепи Сергія Вікторовича на тему : **«Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування»** до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права: «за» – 22; «проти» – немає; «утримались» – немає.

**Голова фахового семінару кафедр
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент,
гарант освітньо-наукової
програми 081 «Право»**

Олеся БОДУНОВА